

Protocol

dalla seduta dil cussegl da vischnaunca,
gievgia, ils 20 da november 2014, allas 20¹⁵– 23⁰⁰
en casa communal

Presidi: Flavio Murer

Actuar: Ervin Maissen

Presents:

a) Cussegl	Christoph Berger
Armin Berther
Adrian Bigliel
Silvio Candinas
Edgar Durschei
Rita Huonder-Tenner
Wendelin Jacomet	Jordana Lozza-Desax
Armin Manetsch
Flavio Murer
Adrian Pally
Alfred Spescha
Rico Tuor
Livio Zanetti
b) Suprastonza communal	Francestg Cajacob
Madlen Deflorin-Spescha
Cecilia Maissen-Desax	Iso Mazzetta
Roger Tuor
c) Cumissiun da gestiun	Beat Hosang
Manfred Caviezel	Toni Huonder
d) Canzlist communal	Andri Hendry	
e) Perstgisas	Marco Schmed	
f) Hosps	4 personas	

“Acceptar la realitad. Interpretar ella endretg e la finfinala agir. Agir vul dir decider. Decisiuns san esser malemperneivlas pils ins, pils auters denton buc. Grazia all’iniziativa da Marcus Weber (investur dallas Pendicularas Mustér SA) sa nossa vischnaunca puspei selegrar. Ils implonts da restauraziun dallas pendicularas sil cuolm sco era la sanaziun dalla restauraziun d’in dils impurtonts hotels a Mustér ein ils emprems gronds effects che quella midada tier igl acziunari principal dallas pendicularas sa effectuar. Plirs pass duessen suandar. Tut dependa denton era dabia co quella sesiun vegn a marschar. Las premissas per in’entschatta dalla sesiun a temps ein bunas sco aunc mai ils davos onns.

Da l’altra vart eis ei gartegiau che la vischnaunca da Tujetsch e nossa vischnaunca ein sin viadi cun ina nova lescha da turissem. Tuttina sto ei era dar cheu in svilup enorm davart il patertgar stretg per possibilitar al hosp ch’entra en nossa regiun da turissem la megliera purschida e quei senza cunfins e curtins. Hosps sco locaturs spetgan secapescha suenter tuttas empermischuns fatgas publicamein midadas persistentas davart purschidas inclusas.

Dacuort ha era il president da grischun vacanzas sco era la responsabla pil sector da turissem dalla regiun Surselva communicau claramain ch’ils tgamuns da vischnaunca han dad esser vers specialists da turissem, cunquei che gest quei turissem munta vinavon la petga principala da noss’economia.

Per tut quellas sfidas dil temps essan nus denton sco vischnaunca actualmein tut auter ch’in partenari potent. Nos products e nossas purschidas ein gia daditg buca pli dumandadas sin fier a ni ein perfin antiquadas. Nus producin per part forsa semplamein memia car.

Fuss nossa vischnaunca sin viadi ell’economia privata, savess ins far valer ch’ei seigi neras uras da perfin liquidar quella ni da seposiziunar da niev sin fier a cun ina nova societad purtadra cun ina diltuttafatg nov’organisaziun. La discussiun davart l’organisaziun politica ei gest puspei stada fetg actuala en nossa regiun. Nus havein in ver parlament e negina radunanza communal, pia san ins era buca cumparegliar nies sistem cun quel dallas vischnauncas vischinontas. Ina maioritad da vischinas e vischins ei sedecidida per quei sistem actual. Per che tut funcziuneschi bein pretenda ei denton in ordvart grond engaschi da mintga cussegliera e mintga cusseglier.

In’ulteriura gada semuossa che l’amputaziun d’in impurtont uaffen preparatori sco ina cumissiun parlamentara, pli baul en fuorma dalla cumissiun da gestiun impedescha ad uras ina predebatta. In scomi da meinis cun la suprastanza communal fass pli che giustificaus per quellas impurtontas fatschentas. L’activitad sto sco gia usitau denton vegnir dalla suprastanza communal.

Tut quellas ponderaziuns ein segir e franc pli lev formuladas che fatgas. Cun mo darar schar spazi per midadas ni innovaziuns vegnin nus buca da s’absentar ord la zona da confort baghegiada si ils onns da conjunctura aulta. Per quei drova ei managers che decidan ni preparan decisiuns pils gremis cumpetents e sch’ei sto era esser decisiuns nunpopularas las qualas fan mal denton per ordinari mo all’entschatta.

Ina faulsa conclusiun en temps da casas vitas ei denton dad adina quintar ch’ils vischins sappien pagar dapli contribuziuns ni taglias. Fatg ei che mintga quart tenercasa dispona la fin dil meis da buca 5 raps.

Oz tractein nus il program d’activitad pia il controlling da nossa vischnaunca. En quei connex duein lauds intervegni ord la populaziun vegni menziunai. Ei astga denton era dar vuschs criticas davart projects buca exequi ni falometers. Il tschiel da bandieras giu la staziun ha segir buca encuretga ora igl orcan, il qual ha fatg flucs cun bandieras. Quei tschiel ha dabien ina secunda schanza.

Il preventiv 2015 fa vera sgarschur ed ei para actualmein da dar neginas sligaziuns. Ina schliata notivad suenter l'otra tucca nossas vischnauncas en muntogna. Il plan da finanzas ei silsuenter mo la successiun dalla depressiun, cun quei ch'ins lai curdar projects da gronda muntada tenor la strategia da nossa vischnaunca senza far mo in verde. Ei quei viviu ina strategia? Agid astgein nus spitgar da negin, pertgei adina dapli vulan marcaus ed aglomeraziuns. Mirar sche nus essan insumma pipa da semuentar. Els sezs semuentan gia daditg. Gia ad els vegnan perfin cunfins mussai si sco per exempel giu Domat nua che la zona da baghegiar vegn ad esser druvada si l'auter onn. A propos ina reserva da baghegiar che havess giu da tonscher silmeins aunc 10 onns.

Quei mument che nus fagein persenn nossa bunaveglia ed iniziain ed applichein midadas persistentas, quei mument semultiplichescha l'investiziun privata en nies spazi, per quei ch'il minimal profit dumandau selai recaltgar. Tuttas autras aspectativas davart investiziuns senza profit ein praulas.

Preziadas cusseglieras e preziai cussegliers. Nossa populaziun ni silmeins quels che s'interesseschan aunc spetgan rispostas sin damondas. Savein nus buca porscher quellas rispostas ni sligaziuns, prendan quels per ordinari la valischa e serendan dalla val giuadora enviers Cuera vest ni en in per decennis la Surselva da Cuera.

Dapi la davosa seduta dil cussegl da vischnaunca han ils suandonts vischins bandunau il terrester. Cun in bien patratg lein nus seregurda da:

Meinrad Deflorin-Lutz, da Cuoz, naschius ils 22 da mars 1950 e morts ils 26 da settember 2014; Vica Maissen-Gienal, da Gonda naschida ils 16 da settember 1932 e morta ils 2 d'october 2014; Filomena Huonder-Jacomet, da Latis, naschida ils 19 da fenadur 1928 e morta ils 13 d'october 2014; Leci Fry-Tuor, da Carcarola e Latis, naschius ils 17 da december 1923 e morts ils 4 da november 2014; Ida Columberg-Nay, da Chischliun, naschida ils 18 d'uost 1945 e morta ils 9 da november 2014.

Meinrad Deflorin ei staus commember dil cussegl da vischnaunca. Leci Fry ha apparteniu al cussegl da vischnaunca sco era alla suprastanza communal. Vica Maissen ei s'engaschada onns en ed onns ora per il bi maletg da nies santeri ed Ida Columberg ei segidada nunstunclenteivlamein cun fatgs administrativs pil beinstar da nossa vischnaunca.

Els ruaussien tuts en pasch.

Fetg grond plascher hai jeu d'astgar comunicar dapi nossa davosa seduta 2 naschientschas:

Mattia Schmed e Lisa-Maria Lutz senumnan nos novs vischins. Ad els in cordial beinvegni ed als loschs geniturs nossa cordiala gratulaziun.

Cunquei arvel la sedischavla seduta dalla perioda d'uffeci 2013/2016."

Tractandas:

1. Protocol nr. 15-2013/2016
2. Program d'activitad 2013-2016 (messadi nr. 20-2013/2016)
3. Preventiv 2015 (messadi nr. 19-2013/2016)
4. Plan da finanzas 2016 - 2020 (messadi nr. 19-2013/2016)

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: Igl actuar:

Flavio Murer

Ervin Maissen

Cussegl da vischnaunca 16/1-2013/2016
Seduta dils 20 da november 2014

1. Protocol nr. 15-2013/2016

President dil cussegl da vischnaunca

Il protocol ei vegnius tarmess tier per posiziun. Enteifer ils 5 dis fixai ei vegniu inoltrau neginas objecziuns.

Il protocol nr. 15-2013/2016 dalla seduta dils 19 da settember 2014 vegn approbaus senza midadas.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: Igl actuar:

Flavio Murer

Ervin Maissen

2. Program d'actividad 2013 - 2016 (messadi nr. 20-2013/2016)

Suprastonza communal

Sco introducziun tier la tractaziun dalla fatschenta informescha il president communal davart suandontas fatschentas:

Las treis vischnauncas da Medel, Sumvitg e Mustér han sutsignau communablamein ina lubientscha per l'exploraziun d'aur. La lubientscha d'exploraziun ei limitada sin 5 onns. A Mustér ei sulettamein la vart dretga dil Rein cumpigliada enteifer il perimeter d'exploraziun.

Il baghetg dalla serenera, sco era ils baghetgs dil Center da sport e cultura han la pusseivladad da retrer l'energia electrica sin la fiera libra. Sin fundament dallas offertas ch'ei vegnidas inoltradas ha la suprastonza communal surdau la furniziun d'energia per quels objects per in cuoz da treis onns all'Axpo Hydro Surselva per in prezi unitar da 5.4 rp./kWh enstagl dalla Repower sco tochen dacheu. Cun quella decisiun seresulta per la vischnaunca in marcant respargn dils cuosts d'energia.

L'incarica per realisar in studi arisguard la construcziun d'in tunnel denter Sedrun e Caschinutta ei vegnida surdada al biro Ernst Basler + Partner AG per la summa da frs. 191'586.60 per la realisaziun dallas fasas 1 e 2. La cumpart dalla vischnaunca da Mustér vid il studi munta a frs. 22'500.--. Quei importo vegn integraus el preventiv 2015. La seduta da partenza ei previda pil meins december 2014.

En connex cun l'ovra hidraulica Russein ha il maun public il dretg da surprender sia cumpart d'energia pils cuosts da producziun. La mesadad da quell'energia vegn pils emprems 25 onns da menaschi surschada per in prezi da 1.2 rp./kWh all'Axpo Hydro Surselva (AHS) per utilisaziun. Per l'autra part dall'energia da participaziun e concessiun offerescha AHS sco opziun, da surprender l'energia medemamein per in prezi fix da 1.2 rp./kWh. La vischnaunca havess era saviu surprender da vender quell'energia sin la fiera libra cun la resca da survegnir in mender prezi. Actualmeins ei il prezi per l'energia hidraulica muort la politica d'energia dalla Tiaratudestga sut pressiuin. Sin la fiera libra stuess ins quintar cun in prezi ch'ei in bionton pli bass che quel che vegn garantius entras AHS.

Las vischnauncas da Mustér, Sumvitg, Trun e Breil han giu decidiu da vender l'energia da concessiun e participaziun dalla Ovra electrica Rein Anterior (ORA) pil cuoz naven digl 1. d'october 2009 entochen ils 31 da december 2014 alla Hydro Surselva SA per in oreifer prezi. Quei prezi ha duront quels onns purtau allas vischnauncas entradas annualas da rodond frs. 5.2 mill., la cumpart dalla vischnaunca da Mustér ha muntau a ca. frs. 1.4 mill. Quei contract ei staus pusseivels grazia allas bunas cundiziuns ch'existevan avon 5 onns sin la fiera d'energia per l'energia hidraulica. El rom d'in niev contract eis ei reussiu da vender l'energia da concessiun e participaziun dall'ORA SA pils onns 2015 - 2019 per 0.80 rp./kWh alla Repower SA. Cheutras seresulta per la vischnaunca in recav da frs. 100'000.-- per onn, ina reducziun marcanta che ha era consequenzas per la cassa communal. La cumpart da 5VGWh ei relativameins aulta ed igl ei buca stau sempel d'anflar interessents per quell'energia. L'offerta dalla Repower ei stada la megliera.

La nevada greva e bletscha ch'ei curdada la notg dils 5 sils 6 november 2014 ha caschunau gronds donns els uauls da nossa vischnaunca. Sco giu intervegniu muntan ils donns da lenna a biebein 10'000 m³. Ils cuosts per la rumida (surprendiders e helicopters) vegnan calculai sin rodund 1.6 mill. francs. Cun las entradas ord la vendita da lenna e las contribuziuns da cantun e confederaziun seresulta in quen equilibrau. Ord motiv d'urgenza per prevegnir a donns supplementars ha la suprastonza communal gia surdau pliras lavurs. Finamira ei da saver elavurar e sgular ord igl uaul el decuors dallas proximas jamnas silmeins 2'000 m³. Las ulteriuras lavurs vegnan exequidas la primavera 2015.

CorrISPudentamein fa la suprastonza communal la proposta da cumpletar ils suandonts contos dil preventiv 2015:

811.314.00 donns d'uaul	+ 1.6 mil. francs
811.461.00 contribuziun per donns d'uaul	+ 900'000 francs
811.435.00 vendita da lenna	+ 700'000 francs

Il program d'actividad dat ina survesta detagliada davart las activitads enteifer la vischnaunca. Per reducir il volumen dil program d'actividad ei la suprastonza communal dil meini da reducir quel sigl essenzial e sin ils projects che san veramein vegnir realisai.

Ina nova finamira ei la fusiun cun las vischnauncas dalla Cadi e buca mo Sursassiala. Quella grondezia stess en relaziun cun las vischnauncas da Glion 133.48 km² e Scuol ca. 420 km².

Il cussegl da vischnaunca tracta il program d'actividad

Disposiziuns legislatorias

Cussegl da vischnaunca

Ha gia fatg menziun sin la necessitad da reveder il regulativ pil menaschi dil Center da sport e cultura (CSC) e d'adattar quel allas pretensiuns dalla constituziun communal revedida, sco era allas novas estructuras dalla vischnaunca. Quei duei aunc succeder en il davos cussegl digl onn 2014 per ch'il regulativ revidiu stetti a disposiziun en vesta dall'elecziun d'in niev meinafatschenta pil CSC. En quei senn ei il regulativ d'adattar al dretg communal surordinau.

Suprastonza communal

La proxima seduta dil cussegl da vischnaunca ha liug ils 12 da december 2014. Sin quei datum ei il temps memia cuorts per presentar la revisiun dil regulativ pil menaschi dil CSC. Denton vegn la suprastonza communal a presentar il regulativ el decuors digl onn 2015.

Actividad en general

Cussegl da vischnaunca

La fin d'uost 2014 ein la suprastonza communal ed il cussegl da vischnaunca s'entupai tier in workshop concernent igl avegnir da nossa vischnaunca. Quella discussiun stuess vegnir cuntinuada, il mument eis ei aunc buca clar en tgei direcziun ch'ins vul cuntinuar. Suenter quater meins havess ins spitgau che quei pupi fuss avon maun. La direcziun finanziaria ei precara e gia senza grondas investiziuns eis ei da quintar ch'il deivet s'augmenti en paucs onns sin 17 mill. francs.

La situaziun ei schizun aschi precara ch'ei tonscha buca da mantener l'infrastructura avon maun. Differents objects sco il Center da sport e cultura, la casa da scola nova, la serenera ed auters objects dall'infrastructura spetgan da vegnir sanai e remplazzai. Actualmeins

tonschan las entradas buca da mantener quei ch'ei avon maun nundir far investiziuns novas.

1.4 Forestalesser/stradalesses

Cussegl da vischnaunca

Actualmein schai bia lenna els uuls per tiara che sto vegnir elavurada. Condanavon vegnan las maschinas dalla cuminonza da maschinas Cadi en acziun? Co funcziunescha la collaboraziun denter las vischnauncas pertuccadas?

Suprastonza communal

Ina gronda part dalla lavur per luvrar si la lenna ei vegnida surdada a fatschentas specialisadas sil sectur dall'elavuraziun da lenna. Leu nua che la lenna vegn elavurada entras il menaschi tecnic vegn la maschina HSM en funcziun. La maschina ha saviu vegnir occupada meglier che stau previu. Igl onn vargau ei la maschina stada rodond 1300 uras en funcziun. Per saver occupar aunc meglier la maschina HSM ha la cuminonza da maschinas acquistau in excavatur sin rodas per exequir singulas lavurs, sco la dismessa da neiv. La collaboraziun denter las vischnauncas commembras ei buna e funcziuna senza difficultads.

1.5 Scolalesses

Cussegl da vischnaunca

Ei la cunvegna nova cun la vischnaunca da Medel davart l'indemnisaziun pils scolars gia avon maun? Tgei summa han ins previu per quei intent, resp. cuviera la summa ils cuosts pils scolars? Per tgei cuoz ei la cunvegna prevedida?

Suprastonza communal

La cunvegna ei en lavur e duei entrar en vigur sin igl onn da scola 2015/2016. Il cuoz dalla cunvegna ei dependents dil temps che la vischnaunca da Medel tarmetta scolars a Mustér, resp. che la scola a Curaglia stuess vegnir serrada. L'indemnisaziun vegn fixada en duas parts, numnadamein ina pauschala independentamein dil diember. L'otra part vegn fixada tenor il diember dils scolars. L'indemnisaziun cuviera ils cuosts che occuoran entras ils scolars.

3.1 Premi Desertina

Cussegl da vischnaunca

Actualmein exista negina cumissiun per quei intent. Ston personas meriteivlas per in premi s'annunziar tier la cumissiun per che quella vegni activa?

Suprastonza communal

Pil mument exista negina cumissiun pil Premi Desertina. La suprastonza communal ei dil meini ch'il premi gaudi pli bia valeta, sche quel vegn buca surdaus mintg'onn. Aschinavon ch'ei semuossa necessari da surdar il premi, vegn eligiu ina cumissiun ad hoc che fa las preparativas per la surdada dil premi.

Cusseglie Wendelin Jacomet

En connex cun las preparativas tier questa seduta ei vegniu pretendiu fatgs nunvers. Per quei ei cusseglier Wendelin Jacomet vegnius citaus entras il president communal ad ina seduta ensemen cul president e gerau Roger Tuor. Cusseglie Wendelin Jacomet deplorescha ch'ei vegn pretendiu ella publicitad fatgs che constattan buca. Plinavon resalva el il dretg dils commembers dil cussegl da vischnaunca da saver s'entupar avon che la seduta hagi liug per prediscussiunar las fatschentas.

3.4 Center da sport e cultura

Cussegl da vischnaunca

Pliras gadas ei il cussegl da vischnaunca vegnius informaus entras la suprastanza communal, ch'il meinafatschenta dil CSC mondi igl atun 2015 en pensiun. Ins vegli cun la midada dil meinafatschenta examinar da niev la structura da menaschi.

Il cussegl da vischnaunca ha giavischau che quella nova structura vegni presentada al cussegl sil pli tard cun caschun dalla tractaziun dil preventiv 2015.

Co vulan ins cuntinuar cun il CSC egl avegnir e cun tgei structura? Co se presenta la strategia pils proxims onns? Igl ei da sperar ch'il CSC engrevieschi egl avegnir buca ton il quen da vischnaunca ed ils quens seigien egl avegnir pli u meins ulivai. Cunquei ch'il CSC vegn egl avegnir a pretender dabia investziuns, fussen auters resultats buca acceptabels. Il quen da menaschi ei cun paucas excepziuns staus dapi igl onn 1995 entochen 2006 pli u meins ulivaus. Dapi igl onn 2007 crescha la sperdita ad in crescher.

Igl onn 2010 ha il quen dil CSC gia mussau ina sperdita da 83'186.-- francs ed igl avrel passau havein nus approbau il quen 2013 cun ina sperdita da 197'692.-- francs. Il plan da finanzas (pagina 2) plaيدا tut enzatgei auter ch'il program d'actividad. El program d'actividad vegn ei discurreu d'in "Concept complessiv – sanaziun completa CSC" e "sanaziun dils stabiliments interns tenor il preventiv".

Ei la sanaziun dil CSC previda suenter igl onn 2020, cunquei ch'igl ei buca previu importos per investziuns avon quei termin el plan da finanzas? Cun la midada dil meinafatschenta han ins la pusseivladad d'adattar la structura ed ei fuss prudent da far diever da quella schanza unica. Pertgei han ins buca saviu examinar quellas lavurs cun igl actual meinafatschenta? Ils davos onns eis ei vegniu investau entras nossa vischnaunca plirs milliuns el CSC. Sil quen han quellas investziuns negin effect, pertgei buc?

Suprastanza communal

Cussegliaer Wendelin Jacomet ha en connex cul CSC inoltrau entginas damondas a scret. Las damondas vegnan rispundidas ensemen cun las ulteriuras damondas sut quei tetel.

Il resultat pil preventiv 2015 pil quen da menaschi dil CSC muossa puspei in deficit. La cumissiun da menaschi cun il meinafatschenta ein sestentai da tener quel aschi bass sco pusseivel cun risguardar las tendenzas realistics e far las remeduras necessarias.

In punct ei il giavisch ch'il CSC muossi pils proxims onns quens da menaschi ulivai. Il Center da sport e cultura s'auda tier l'infrastructura communal e sa buca vegnir menaus cun in quen ulivau, ni schizun gudogns. Quei giavisch ni patratg ei buca realistics. La cumissiun da menaschi CSC spetga in meini concret davart dil cussegl da vischnaunca en causa che quels stabiliments astgan custar enzatgei e che tut quei ha ina gronda valur per nossa vischnaunca e regiun. Viu aschia ei la contribuziun communal in sustegn pil beinstar dil turissem e dall'economia en general. Ina buna infrastructura per passentar il temps liber ei era in factur da qualitat sco argument per prender dimora en vischnaunca. Ils dus davos decennis ha il quen da menaschi CSC adina mussau ora in deficit e quei schizun els onns grass turistics vargai. Excepziun da quella „regla“ ei igl onn 2007, nua ch'il quen da menaschi ha serrau cun in gudogn da frs. 2'738.--. Buca meins che 34 gruppas han

gliez onn priu dimora en nies center, in absolut record. Pil mument e cun il svilup avon maun san ins spitgar negina miracla.

In auter punct pertucca las structurazions dil CSC. Cheu dat ei da dir duas caussas:

En connex cun la pensiun dil meinafatschenta Umberto Zanin ha la cumissiun da menaschi evaluau differentas pusseivladads pigl avegnir dil CSC, numnadamein schar a tscheins a tiarzas persunas, ina collaboraziun cun il Bogn Sedrun (inA menader/menadra per omisdus menaschis) e terzo menar il CSC cun inA meinafatschenta sco tochen dacheu. La conclusiun dalla cumissiun da menaschi suenter minuziusas sondaziuns ei stada d'engaschar in meinafatschenta sco tochen dacheu cun reglar las cumpetenzas da niev. La suprastonza communal sustegn quella decisiun. Sin basa da quei ha la cumissiun da menaschi CSC elaborau ina nova descripziun dalla piazza ch'ei vegnida approbada dalla suprastonza communal quest october e ch'ei la basa per la tscherca dil niev meinafatschenta. Igl inserat vegn publicaus il schaner 2015.

Pertuccont structurazions dat ei entochen ussa mo ideas ch'ei denton aunc buca madiras per la discussiun publica e che vegnan a vegnir discutadas cun il niev ni la nova meinafatschenta. La cumissiun da menaschi ch'ei responsabla per la strategia ei dil meini che restructuraziuns e remeduras san mo vegnir fatgas suenter ina analisa ensemen cul niev responsabel operativ che sto lu era exequir ellas.

En connex cun igl avegnir dil CSC ei la cumissiun da menaschi e la suprastonza communal ida novas vias. Ins ha schau far in concept per sanar il baghetg ed in pèr purschidas novas dil CSC. Quels dus concepts vegnan ussa fusiunai ad in concept integral che duei mussar co la sanaziun dils stabiliments existents sto vegnir prida a mauns per buca periclitir novs svilups ed innovaziuns. Cunzun al diever dils locals vits dil menaschi tecnic e dils pumpiers dattan ils concepts atenziun speciala. Las ideas sin meisa quantan cun investiziuns da biebein 5 milliuns francs pils proxims onns. La situaziun finanziaria communal ha denton sfurzau da frenar quels plans e da spitgar tochen che las finanzas lubeschan proxims pass pli gronds.

L'amortisaziun dallas investiziuns ed il deivet figureschan buca el quen da menaschi dil CSC, mobein el quen current ed ella billanza dalla vischnaunca. Perquei s'effectueschan las investiziuns buca el quen da menaschi dil CSC.

Cussegl da vischnaunca

Ella situaziun actuala eis ei impurtont ch'il regulativ pil menaschi dil CSC vegni revidius avon che ulteriuras elecziuns hagian liug. Ulteriuramein audan ins da differents concepts en connex cun la sanaziun ed adattaziun dil CSC. Pertgei ha il cussegl da vischnaunca aunc buca survegniu envesta en quels? Novas investiziuns stuessen haver in effect positiv sil quen da menaschi en quei senn, che talas san recaltgar entradas supplementaras.

Suprastonza communal

L'elecziun dil niev meinafatschenta succeda comunablamein entras la cumissiun da menaschi e la suprastonza communal. Tier ils dus concepts setracta ei da negins misteris. Ils concepts dateschan digl october 2014. Perquei havess la suprastonza communal era buca giu la pusseivladad da suttamettar quels avon al cussegl da vischnaunca. Per elaborar ils concepts ei vegniu concediu la summa da frs. 45'000.--.

Per saver occupar meglier il CSC e l'ulteriura infrastruttura turistica basignass ei in diember sufficient da buns hotels. Evtl. eis ei pusseivel da

presentar il concept a caschun dalla proxima seduta cun caschun dalla tscheina finala.

En mintga cass basegna ei sunter gleiti 35 onns era investziuns ella substanza dil baghetg che vegnan ad haver negin effect sin la purschida, resp. las entradas dil CSC. La summa basigneivla per mantener la substanza dil baghetg vegn schazegiada sin 2 mill. francs.

4.1 Activitads per nos attempai

Cussegl da vischnunca

Apparentamein ei ina grupp d'investurs intenziunada da realisar cheu a Mustér ina residenza cun habitaziuns per seniors. Co secumportan quellas activitads cun l'intenziun da construir a Tujetsch, ina residenza da seniors? Exista buca il prighel ch'ins realisescha surcapacitads che san buca vegnir occupadas? Dacuort ha il cussegl da vischnunca da Tujetsch decidiu da spustar la construcziun dalla residenza a Tujetsch cun perseguitar tgei che capeta cheu a Mustér.

Suprastonza communal

Il project per la realisaziun d'ina residenza da seniors a Tujetsch ei buca in project dalla vischnunca da Tujetsch mobein ina part dil project dalla Fundaziun Puntreis (Fundaziun casa da tgira Sursassiala). Aschinavon ch'ei vegn persequitau sin basa privata la construcziun da baghetgs, resp. d'ina residenza da seniors, ha la suprastonza communal buca grondas letgas d'impedir quellas stentas.

A vesta dil svilup demographic da nossa societad eis ei pusseivel che la purschida che vegn realisada a Tujetsch po buca cuntentar la damonda sunter talas habitaziuns. Per la suprastonza communal eis ei denton cundiziun ch'ina residenza da seniors sto colaborar cun la purschida dil survetsch da sanadad dalla casa da tgira. Quella cundiziun ei era cumbinada cun in evtl. dretg da baghegiar pil terren che vegness mess a disposiziun.

6.1 Vias cantunalas

Cussegl da vischnunca

Era cheu tschontscha il plan da finanzas enzatgei auter ch'il program d'activitad. El plan da finanzas figurescha la Via Sogn Valentin danovamein sco prioritad 3 e cun ina summa da 100'000.00 francs. Pertgei han ins buca priu si quella via ch'ei pli che urgenta el program d'activitad?

Suprastonza communal

Davart la sanaziun dallas vias cantunalas decida il cantun. Igl ei bein ver ch'il cantun leva sanar la cuvrada dalla via gia 2014/2015. Quellas lavurs ein vegnidas spustadas, perquei ch'igl ei sin fundament dalla necessitad da sparter las auas semussau ch'ei basegna ina sanaziun totala dalla via. Perquei ei la sanaziun da quella via vegnida spustada. Ina sanaziun dalla via fuss bein necessaria, denton dat ei ulteriuras vias communalas ch'ei buca meins urgentas da vegnir sanadas.

6.1.4 Cavardiras: via da comunicaziun (meglieraziun funsila)

Cussegl da vischnunca

Da tgei via setracta ei cheu e pertgei la cumbinaziun cun la meglieraziun funsila?

Suprastonza communal

En connex cun la meglieraziun funsila eis ei previu da sanar la via da Pardomat a Cavardiras. Cheu ei da menziunar che la meglieraziun funsila preveda negina cuvrida da catram per vias da meglieraziun. Aschinavon che quei succeda, sto la vischnaunca purtar persula quels cuosts.

Actualmein ein aunc 31 habitonts sesents a Cavardiras. Croda quei quorum sut 30, vegn la via surdada suenter in temps da carenza da treis onns alla vischnaunca. Per la vischnaunca eis ei impurtont ch'il cantun saneschi la via silmeins entochen a Brulf. Il cantun vegn denton ad entscheiver cun la sanaziun da quella via pér suenter che la via a Pardomat ei finida (probablamein atun 2017). Quei mument ch'il cantun surdat la via alla vischnaunca eis ei da ponderar, schebein la communicaziun cun Cavardiras duei buca succeder sur Pardomat.

6.1.5 Pass dil Lucmagn: mesiras per garantir in'avertura permanenta

Cussegl da vischnaunca

Eis ei pusseivel che las mesiras previdas tenor informaziun da Peter Binz en connex cun investiziuns per meglierar la situaziun invernala digl unviern vegnan la finala buca exequidas? Tenor ina communicaziun dil cussegl federal metta la confederaziun el rom d'in program d'impuls a disposiziun a destinaziuns pli grondas mieds finansials per meglierar l'avertura. Per quei fuss ei necessari da sesarver per engrondir la destinaziun e cheutras scaffir la pusseivladad da recaltgar mieds finansials ord quei program per meglierar l'avertura dil Pass Lucmagn.

Suprastonza communal

Tenor las retschercas fatgas caschunan principlamein duas lavinassas difficultads. En in cass sin territori dil cantun Grischun basignass ei ina prolungaziun dalla gallaria gronda enviers nord. Dalla vart tessinesa fuss ei necessari da construir ina gallaria ad Acquarossa. Quellas investiziuns megliuerassen la situaziun. Actualmein eis ei denton aschia, che las investiziuns necessarias per garantir in'avertura permanenta stattan buca en relaziun cun ils avantatgs che l'avertura permanenta purtass.

Per saver recaltgar mieds finansials ord il program d'impuls dalla confederaziun basegna ei ina fusiun cun la destinaziun Surselva ni ina tala cun Ursera (Andermatt). Il Pass Lucmagn ei denton buca mo interessants igl unviern, mobein era pil turissem da stad che astga buca vegnir negligius.

Ils mieds finansials che stattan actualmein a disposiziun al cantun per la sanaziun dalla via dil Lucmagn – entschatta sin la cruschada amiez il Vitg da Mustér – ein previ primarmein pil tschancun entochen Curaglia. Actualmein prepara il cantun ina sanaziun dalla gallaria sil pass. Quella gallaria ei vegnida construida pil temps da stad, pia senza illuminaziun e cun barcuns che procuran la stad per la glisch necessaria. Cheu va ei da procurar per la segirtad necessaria.

Da menziunar ei ulteriuramein la differenta legislaziun denter ils cantuns. El cantun Grischun vegn decidiu sin fundament dil prighel concret els cass singuls davart la serrada dil pass. Davart tessinesa camonda la lescha ch'il pass vegni serraus tiel scalem da prighel 3, independetamein dalla situaziun concreta che regia sil pass. Per quei fan certas investiziuns pér senn, sche la legislaziun vegn adattada.

6.2.1 Via Sogn Gions

Cussegl da vischnaunca

Dapi cura ei la decisiun dalla Dertgira administrativa concernent la procedura da contribuziun enconuschenta?

Suprastonza communal

Quella decisiun ei vegnida communicada l'entschatta october 2014 alla suprastonza communal. La decisiun ha susteniu cumpleinamein la posiziun dalla vischnaunca. En quei senn sa ussa vegnir cuntinuau cun la sanaziun dalla via.

6.2.4 Via Run

Cussegl da vischnaunca

Pertucca quei project mo il tschancun enteifer la zona da baghegiar, ni ei era la sanaziun dalla via ordeifer il perimeter dalla zona da baghegiar cumpigliaus?

Suprastonza communal

Quei project pertucca sulettamein il tschancun enteifer la zona da baghegiar. Cheu ei il project en lavur. Pertuccont igl uaul dil Run ei actualmein in studi en lavur che duei vegnir realisaus en cumbinaziun cun la meglieraziun funsila e che preveda in'avertura naven da Peisel sur la Val Aletta e la Val Clavianev.

6.3 Sendas

Cussegl da vischnaunca

La senda Romana che meina sur Cufions encunter Vargera ei ina senda cun gronda historia. Il tschancun Cufions - Vargera ei per part en in fetg schliet stan. Pertgei ei la sanaziun da quella senda buca cuntenuida el program d'activitad?

Per Mumpé Tujetsch ei vegniu giavischau pigl onn 2014 in concept davart la realisabladad per la realisaziun d'ina tualetta publica. Ei fa la finala surstar che quei project ei vegnius strihaus senza menziunar la raschun. En quei senn giavischa il cussegl cun caschun d'ina proxima seduta in'informaziun.

Suprastonza communal

La damonda pertuccont la senda Romana vegn rispundida en connex cun la tractaziun dil preventiv.

Pertuccont la tualetta a Mumpé Tujetsch exista in project cun offertas. Il project, sco quei che quel ei avon maun, ei denton memia cars. Ins vegn denton a sclarir co las tualettas san vegnir realisadas pli favoreivllamein.

6.3.2 Sutpassadi senda a Chischliun

Cussegl da vischnaunca

Il sutpassadi a Chischliun ei vegnius construius sco planisau. Tenor il program d'activitad vegn ei cuntinuau cun las lavurs el decuors dalla primavera 2015. Sco la suprastonza communal ha giu informau il cussegl da vischnaunca en la seduta dil cussegl dils 22 d'uost 2014, han ins anflau ina buna sligiaziun ensemen culs vischins pertuccai. Han quellas greveziass dils pertuccai saviu vegnir impurtadas el cudisch funsil, aschia ch'ellas han vigur legala?

Eis ei el rom dil project evtl. previu d'illuminar il sutpassadi? Co succeda la dismessa dalla neiv el contuorn dalla Distec a vesta dils gronds matuns che vegnan stuschai sur la scarpa dil parcadi?

Suprastonza communal

Las davosas disposiziuns ha la suprastonza communal relaschau ils 16 d'october 2014. Quellas han obteniu vigur legala ils 16 da november 2014 ed ein vegnidas annunziadas agl uffeci funsil per menziunar el register funsil. Las ulteriuras menziuns ein gia succedidas pli baul entras igl uffeci funsil.

Il project preveda negin'illuminaziun, denton han ins tschentau ina cazzola sper l'entrada tier il sutpassadi che garantescha era ina certa illuminaziun dil sutpassadi sez. La dismessa da neiv dils parcadis dalla Distec duess buca impedir la dismessa dalla neiv giud la senda.

7.4.1 Revisiun parziala dalla planisaziun

Cussegl da vischnaunca

A Pignola ein differentas parcelas vegnidas surbaghegiadas. La davosa parcella da pli gronda dimensiun vegn actualmein occupada entras in project che duess vegnir realisau proximamein. Ordlunder semuossa il basegn d'enzonar ulteriur terren en zona da mistregn per esser pinaus en cass ch'investurs interessai basegnan terren en zona da mistregn.

Ins ha saviu intervegnir dalla pressa ed ordil program d'activitad che las pendicularas vulan realisar a Sax/Sontga Catrina ina surbaghegiada. La surbaghegiada a Sax pretenda ina nova revisiun parziala dalla planisaziun locala. Avon nuota tons onns ha il pievel da Mustér decidiu duas gadas gie al project Acla da Fontauna. Ina tala revisiun dalla planisaziun sco era la revisiun parziala dalla lescha da baghegiar selai buca mo sliagar aschia. In discuors dalla suprastonza communal cun ils investurs pertucont il spazi da terren fuss d'avantatg per perschader els da realisar la surbaghegiada ad Acla da Fontauna. In'adattaziun dalla zona da baghegiar duess esser pusseivla. La finamira duess esser da spazzar il Hotel Acla da Fontauna. Il cussegl giavischa da vegnir informaus cuntinuadamein en caussa. Co se presenta il stan actual? Ein ils dus investurs gia s'entupai e tgei rolla gioja la banca cantunala en connex cul project Acla da Fontauna?

La suprastonza communal ha era giu informau il cussegl da vischnaunca ch'ei basegni el territori da skis a Caischedra ina revisiun dalla planisaziun locala. Fuss ei pusseivel el rom da quella revisiun da prolungir la via da scursalar entochen Stagias. Quei augmentass l'attractivitad dalla scursalada e muntass era in'attracziun per l'Academia Vivian. El rom d'ina revisiun dalla planisaziun locala ha la suprastonza communal giu empermess da sclarir quella damonda cul cantun?

Suprastonza communal

La damonda davart la prolungaziun dalla via da scursalar ha il cantun renviu igl onn 2008. Denton fa ei senn d'examinar la situaziun en connex cun l'actuala revisiun dalla planisaziun. Davart ils organs ei la situaziun semidada en connex cun l'Academia Vivian. Aviarta ei la situaziun denton ord vesta dils organs da catscha.

Ina midada dalla zona speciala Acla da Fontauna ei buca actuala. Ad Acla da Fontauna exista in plan d'areal approbaus dalla regenza, il qual regla tuttas damondas davart l'avertura sco era davart il diever. Il plan d'areal Acla da Fontauna possibilitescha era la construcziun d'ina cumpart da habitaziuns secundaras tenor las directivas dall'ordinaziun davart habitaziuns secundaras dil cussegl federal. Cun ina revisiun dalla planisaziun locala mass quei trumf a piarder.

Denton po la surbaghegiada ch'ei previda a Sontga Catrina iniziar la realisaziun dil project ad Acla da Fontauna. Quei fatg ei era gia sedaus en auters loghens nua che la realisaziun d'in project ha la finala mess en moviment auters projects sin rucca.

La societad d'investurs pil project ad Acla da Fontauna ei vegnida slargada cun ulteriurs investurs. La banca cantunala fa ina buna politica e sustegn las activitads. Ei ha era giu liug discuors denter ils investurs. Il contract per in dretg da precumpra exista aunc adina.

7.5.2 Vendita dall'energia da partecipaziun

Cussegl da vischnaunca

Il recav ord la vendita dall'energia da partecipaziun sereducescha marcantamein. Han ins en connex cun ils novs contracts ponderau da vender sez quell'energia sco quei succeda entras l'Energia Alpina per la vischnaunca da Tujetsch ni l'Ovra electrica da Medel?

Suprastonza communal

A vesta dil grond volumen d'energia da 5VGWh che l'ORA sa metter sin fiera eis ei grev d'anflar clients potenzials ch'ei'n prompts da surpender l'energia. Plinavon disponan las vischnauncas buca d'ina atgna reit per la distribuziun dall'energia. Quella ei in possess dalla Repower e lezza ei buca prompta da vender quella.

Il project d'ina ovra pintga Val Aclletta ei en lavur. Proximamein ha liug a Cuera ina seduta culs uffecis pertuccai pertuccont cuntinuar cul project.

8.1.3 Meglieraziun funsila

Cussegl da vischnaunca

Il project dalla meglieraziun funsila vegn slargaus. Ins sto quintar ch'il project savess cuzzar 45 onns? Il plan d'investiziuns preveda naven digl onn 2017 investiziuns bruttas da frs. 800'000.--. Sch'ins quenta cun quell'investiziuns annualas, stons ins la finala quintar sur in aschi liung temps cun investiziuns da rodond 36 mill. francs. Tgei damonda da credit vegn la suprastonza communal a suttametter l'auter onn al pievel per decisiun?

Co stat ei cun la sanaziun dils drenadis a Segnas? Tenor confirmaziun dils organs dalla meglieraziun funsila muntass la sanaziun dils drenadis ina part integrala dil project dalla meglieraziun.

Suprastonza communal

La summa brutta vegn a muntar denter 25 e 30 milliuns francs. La damonda da credit succeda a basa dallas decisiuns dalla confederaziun e dil cantun. La summa che stat la finala a disposiziun ei era dependenta dalla carischia e dil cuoz definitiv, denton era dils mieds finansials che vegnan dumandai dil stadi sin fundament d'auters projects da meglieraziun. Tenor ils mieds che stattan a disposiziun vegn era il project per la meglieraziun funsila a progredar.

La sanaziun dils drenadis munta ina part dil project. Cu e co quei succeda ei denton ina damonda dallas prioritads che vegnan decididas enten realisar la meglieraziun funsila.

8.2.6 Academia Vivian

Cussegl da vischnaunca

Dapi la fiasta d'inauguraziun han giu liug neginas occurrenzas ell'Academia Vivian. Co ei la vendita dallas localitads organisada e co presentan ins la purschida da quella localitad?

Suprastonza communal

Ei extista ina pagina d'internet davart l'Academia Vivian. Denton ha la lavur per la vendita pér entschiet da dretg. Tgi fa enconuscent quella purschida, tgi coordinescha, tgi pren encunter las reservaziuns? Igl ei fetg grev d'anflar personas per in aschi pign pensum e ch'adempleschan las pretensiuns professiunalas. Per quei ei vegniu encuret g ina collaboraziun cun l'uniun Center sursilvan d'agricultura ed ins ei era gia sesius ensemen per sediscuorer, co quella collaboraziun duei succeder. Nus essan dil meini che la filosofia dall'Academia Vivian mondi bein a prau cun quella dall'uniun ed ei ina purschida supplementara tier las purschidas gia existentas sco l'Alp Glivers, la Destillaria Candinas ed il Center sursilvan d'agricultura. Per l'Academia ei previu ina cumissiun da menaschi, cun in representant per vischnaunca che controllascha il menaschi approbescha il preventiv ed il quen e decida fatgs che pertuccan l'infrastructura dalla casa. La collaboraziun cul center d'agricultura excluda secapescha buc la collaboraziun cun autras uniuns sco l'Uniun da scursalar e viander a Mumpé Medel.

Reservaziuns san lu vegnir fatgas sur il secretariat dil center d'agricultura. Per la casa sco tala sto secapescha aunc vegnir anflau ina persona che surpren la lavur da pedel. Per promover e far enconuscent las purschidas eis ei stau pusseivel d'engaschar per l'entschatta digl onn 2015 ina praticanta, ella persona da Tabea Baumgartner en in pensum da 80%. Ella ha gest serrau giu il studi da historia e geografia. Ella ha gia fatg in praticum ella regiun ed era scret ina lavur davart la Via Lucmagn ed enconuscha empau la regiun. Ella duei surprender la lavur da sviluppar e promover diversas purschidas ed unir quellas tier pachets, promover contacts e quei per tut las purschidas dil Center sursilvan d'agricultura. Quella incumbensa vala ussa inagada per sis meins. Quella piazza vegn finanziada dil Parc Adula e dil Center sursilvan d'agricultura. Las contractivas ein aunc buca terminadas.

8.3.6 Pendicularas Mustér – different projects

Cussegl da vischnaunca

La finanziaziun per l'infrastructura d'ennevar ei vegnida strihada. Han ins anflau in'otra pusseivladad per la finanziaziun? Ei la realisaziun da quels implonts senza sustegn davart dalla vischnaunca in summa realistica? Dat ei evtl. ina pusseivladad da sustener ils indrezs da far neiv entras l'Ovra electrica Aletta resp. entras nezegiar igl ual d'Aletta?

Suprastonza communal

En quei concept ei era integrav ina sligiazion cun las tschaffadas a Lag da Tgauns. Il studis e las retschercas correspondentas succedan sut l'egida dallas pendicularas denton ein las sligiazions aunc buca progredadas aschi lunsch che quei fuss madir per la publicitad. En mintga cass vegn la vischnaunca a stuer separticipar vid ils cuosts cun ina contribuzion.

9.1 Casa da scola nova

Suprastonza communal

La suprastonza communal ha schau elaborar in studi per la sanaziun dalla casa da scola nova. D'ina vart va ei per la sanaziun termica, al'ura la

damonda d'engrondir la casa da scola cun augmentar il diember da localitads. Il schazetg da cuosts preveda la sanaziun en duas etappas, principalmein termica, l'engrodaziun dalla casa da scola ni la pusseivladad da spazzar quella e da remplazzar ella entras in baghetg niev. La sanaziun termica, la sligiazion la pli favoreivla preveda cuosts da 3.5 mill. francs. Ina engrondaziun fuss calculada cun 5.4 mill. francs e la spazzada cun reconstrucziun cun ca. 10 mill. francs.

Il proxim pass ei preparar la projectaziun dalla sanaziun dalla casa da scola. A vosta dalla situaziun finanziaria ha la suprastanza communal pil mument sistiu il project.

Cussegl da vischnaunca

Era sch'igl ei il mument buca pusseivel da realisar la sanaziun dalla casa da scola duess ins mantener quei project vinavon el program d'activitad per prevegnir che quel mondi en emblidonza.

Per rinforzar Mustér eis ei necessari da procurar che quella spusa resti attractiva. Per quei intent stuess ins schaffir premissas per attrer buns pagataglia. Ina premissa leutier ei la reducziun dil pei da taglia. Igl emprem mument ha ina tala reducziun segir effects negativs sin las finanzas communalas. Ina reducziun da 10% havess per consequenza che las entradas sereducessen igl emprem mument per ca. frs. 290'000.--. En paucs onns savess quella decisiun denton haver in effect positiv. Il cantun Grischun e la vischnaunca da Mustér disponan da purschidas attractivas. Cun ina politica da taglia corrispudenta pudess quella situaziun aunc vegnir meglierada. Quella finamira duei vegnir integrada el program d'activitad pigl onn 2015 per saver realisar ella cul preventiv 2016.

Gliesta da prioritads e termins

Cussegl da vischnaunca

El program d'activitad duei cun in'autra scartira vegnir differenziau denter projects actuals e projects novs. Ils projects ch'ei realisai duein vegnir strihai.

1.6	Puntreis – Center da sanadad SA – Fundaziun
Casa da tgira Sursassiala	liquidau 14/15
6.1.	Via Sogn Valentin	prioritad 3, execuziun 2020
6.3.	Senda Romana	prioritad 1, execuziun 2015
8.1.3	Meglieraziun funsila	il termin 13/15 sereferescha mo sil project

Decisiun

Cun 14 encunter 0 vuschs e neginas abstenziuns pren il cussegl da vischnaunca enconuschientscha dil program d'activitad 2013 – 2016.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: Igl actuar:

Flavio Murer

Ervin Maissen